

شاخصه‌ها و ویژگی‌های مسجد جوان‌پسند

مه‌دی احمدی (کارشناس ارشد علوم قرآنی)

پیش‌گفتار

مسجد به عنوان مرکز فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی، از اهمیت ویژه‌ای در جهت رشد و تعالی انسان‌ها برخوردار است. از طرف دیگر اسلام در مسیر انسان‌سازی توجه بسیاری به مسئله جوانی دارد تا جایی که بیشترین تمرکز خود را در سیر الی الله به روزگار جوانی معطوف می‌دارد و پاک بودن در جوانی را از خصائص پیامبران برمی‌شمرد. لذا شایسته است متولیان امر فرهنگ و دین امر جذب جوانان را مورد توجه ویژه قرار دهند.

جوان

جوانان، کانون شور و هیجان و سرمایه آینده ملت هستند. نیم‌نگاهی به شرایط زیستی - غریزی، ذهنی، روانی، عاطفی، اخلاقی و دگرگونی‌های دوران جوانی، ضرورت در پیش گرفتن شیوه صحیح برخورد با جوانان را مشخص می‌کند. ویژگی‌های این دوران عبارتند از:

بحران هویت دینی

بحران هویت از سال‌های نوجوانی آغاز می‌شود و بخشی از سال‌های آغازین جوانی را نیز دربرمی‌گیرد. جوان درصدد است تا به گونه‌ای روشن بداند که کیست؟ نقشی که باید در جامعه ایفا کند چیست؟ آیا توانایی آن را دارد که روزی در جایگاه یک همسر، پدر یا مادر قرار گیرد؟ بحران هویت، واژه‌ای است برای توصیف ناتوانی نوجوان در پذیرش نقشی که جامعه از او انتظار دارد و سبب مشغولیت‌های بی‌هدف، هیجان‌های جانشین و ایجاد شخصیت منفعل در جوان می‌شود.

هر انسانی به هویت دینی نیاز دارد؛ چون گرایش به پرستش از نیازهای فطری اوست. هویت دینی، رابطه میان آدمی و دین را تبیین می‌کند که پیامد تدوین آن، احساس تعهد در قبال ارزش‌ها و باورهای آن مکتب است. اختلال در هویت دینی، سبب می‌شود فرد نه بتواند ارزش‌های دینی گذشته خود را ارزیابی کند و نه صاحب ارزش‌هایی شود که به کمک آنها بتواند آزادانه برای آینده طرح‌ریزی کند. با درهم‌ریختگی نظام ارزشی فرد، از دیدگاه جوان امر مثبت در مفاهیم دینی وجود ندارد تا انگیزه‌ای برای گرایش به آن داشته باشد. بنابراین، دچار

بی‌مسئولیتی می‌گردد. این حالت در عرصه دینی و در قالب بی‌توجهی به فرمان‌های الهی، ارزش‌ها، گزاره‌ها، اماکن، مراسم و نمادهای دینی بروز می‌کند.

ناهنجاری‌ها

جوانان، روحیات و دنیای شگفت‌آوری دارند که از کنار هم قرار گرفتن قدرت جسمی و قدرت احساس به دست می‌آید و به سمت عقلانی شدن پیش می‌رود. به همین دلیل، جوانان معمولاً با محیط اطراف و بزرگ‌ترها، مشکلات رفتاری، عقیده‌ای و سلیقه‌ای دارند. این اختلاف‌گاهی سطحی، زودگذر و کم‌تأثیر در شخصیت و رفتار جوان، و گاهی به‌گونه‌ای است که به ناهنجاری‌ها و ناسازگاری جوان می‌انجامد و به این ترتیب امنیت روحی و روانی لازم برای دینداری از بین می‌رود. عوامل ظهور ناهنجاری‌ها در نوجوانان و جوانان چنین است: درک نکردن روحیه جوان، الگوی نامناسب، تضاد در روش تربیتی، فاصله طبقاتی، کم‌توجهی خانواده‌ها، ناکارآمدی کانون‌های دینی، استفاده ابزاری از دین، کم‌توجهی به مشکلات.

دین‌گریزی

دین‌گریزی گروهی از جوانان، از مسائل مهم اجتماعی و فرهنگی کشور است که باید متولیان فرهنگی درباره آن چاره‌اندیشی کنند. دین‌گریزی فقط حاصل هوا و هوس نیست، بلکه گاهی بیان نامعقول از مفاهیم دینی، عملی نشدن عدالت اجتماعی، توجه نکردن به نیازهای اساسی نسل جوان، استفاده ابزاری از دین به دست برخی سیاسیون، نبود برنامه‌ریزی صحیح فرهنگی و شبیخون فرهنگی دشمنان برای انحراف نسل جوان، می‌تواند عامل چنین مسائلی باشد.

راه‌های جذب جوانان به مسجد

با توجه به شناختی که از روحیه جوان به دست آورده‌ایم، اهمیت همسویی برنامه‌های مساجد با نیازهای جوانان روشن می‌شود. حال به بررسی ویژگی‌های مسجد جوان‌پسند می‌پردازیم.

۱. امام‌جماعت

امام‌جماعت، مهم‌ترین عضو مدیریتی مسجد است. عملکرد امام‌جماعت، شخصیت وی و چگونگی برخورد او با جوانان، در ایجاد و کیفیت نگرش جوانان نسبت به دین و مسجد بسیار مؤثر است.

روابط و احترام میان امام جماعت و جوانان، نباید در چارچوبی رسمی باقی بماند، بلکه این روابط باید به گونه‌ای باشد که امام جماعت یکی از دوستان جوانان به شمار رود. او باید در مشکلات یار جوانان باشد، موفقیت‌هایشان را تبریک بگوید، غمخوارشان باشد، هدایای کوچکی به عنوان یادگاری به آنان تقدیم کند و کارهای دیگر که با توجه به شرایط امام جماعت و فرهنگ و روحیات اهالی محل در برقراری و ایجاد ارتباط دوستانه و محبت‌آمیز مؤثر است. جوانان از اینکه امام جماعت به آنان احترام می‌گذارد، احساس شخصیت می‌کنند. البته امام جماعت پیش از برقراری رابطه، باید کاملاً از نیازها، روحیات، ارزش‌ها، خواسته‌ها، سلیقه، توان‌مندی‌ها، آسیب‌ها و راه‌های رویارویی با آن آگاه باشد. در این صورت می‌تواند برخوردهای خود را با جوانان به شکلی تنظیم کند که علاوه بر رفع نیازهایشان، آنان را به مسجد بکشاند.

امام جماعت باید در علم و پرهیزگاری سرآمد افراد مسجد باشد تا بتواند هم مرجع سؤالات باشد و هم الگوی رشد معنوی.

۲. امکانات و فعالیت‌های مسجد

با توجه به روحیات و فضای فرهنگی جامعه، مسجد برای جذب جوانان، باید در دو زمینه فعالیت داشته باشد: امکانات فرهنگی و امکانات ورزشی. در نظر گرفتن مکانی برای ورزش جوانان یا برنامه‌ریزی جهت استفاده جوانان از امکانات منطقه با تخفیف ویژه، می‌تواند در جذب جوانان مؤثر باشد. کانون فرهنگی، روزنامه‌ها، مجله‌ها، کامپیوتر، کتابخانه، بانک سی دی و فیلم از امکانات فرهنگی مسجد است که با مدیریت صحیح، می‌تواند برای مسجد درآمدزا نیز باشد و به گسترش امکانات فرهنگی کمک کند.

به غیر از موارد یادشده، مسجد برای جذب جوانان، می‌تواند فعالیت‌های گوناگونی انجام دهد؛ مثلاً:

۱. برگزاری مسابقه‌ها: برگزاری مسابقه‌ها یکی از فعالیت‌های پربازده و کم‌هزینه مسجد است. برگزاری مسابقه در موضوعات مختلف برای دوره‌های سنی مختلف در جذب جوانان مؤثر است.

۲. سفرهای زیارتی و سیاحتی: توجه مسئولان به فعالیت‌های تفریحی از جمله اردوها به عنوان ابزار فرهنگی و تبلیغاتی، یکی از ملزومات امور فرهنگی جذاب است. اردو و مسافرت‌های دسته‌جمعی جوانان از سوی مسجد که با حضور و نظارت امام جماعت و جوانان متعهد مسجدی برگزار می‌شود، از چند جهت باید مورد بررسی قرار گیرد: زمان و مکان اردو، برنامه‌های تفریحی، مسابقات، تغذیه مناسب و ...

۳. کلاس‌های آموزشی: کلاس‌های آموزشی علاوه بر اینکه به امکانات زیادی احتیاج ندارد، مورد علاقه و اشتیاق جوانان نیز هست. این کلاس‌ها در رشته‌های هنری (بیشتر برای بانوان) و برخی کلاس‌های کمک‌درسی، آموزش زبان، کامپیوتر و ... می‌تواند عاملی جذب‌کننده باشد.

بیان مباحث مورد نیاز جوانان در مسجد: جنبه آموزشی و معرفتی مسجد، یکی از مهم‌ترین جنبه‌های کاربردی آن است. هیئت امنا و امام جماعت باید جلسه‌های ویژه‌ای را برای جوانان برپا و مطالب مورد نیاز آنان را از قبیل مسائل اعتقادی، اخلاقی، احکام، مسائل بلوغ، روابط دختر و پسر، ازدواج، تحصیل و آثار نماز آموزش دهند.

دیگر مسائل: هیئت امنا، هیئت مدیره مسجد است که همه فعالیت‌های مسجد را سمت و سو می‌دهد. بنابراین، عضویت یکی از جوانان متعهد در هیئت امنا، نوعی ارزش قائل شدن برای آن است. شایسته است بزرگ‌ترها، اعضای هیئت امنا و امام جماعت، برای فعالیت‌های گوناگون مسجد، نظر جوانان را جویا شوند و در صورت امکان، پیشنهادهایشان را اجرا کنند. برخی از کارهای مسجد را می‌توان به طور کلی یا جزئی به جوانان واگذار کرد. این اقدامات با توجه به روحیه جوانان سبب ایجاد وابستگی آنان به مسجد می‌شود؛ به گونه‌ای که مسجد را از آن خود دانسته و از آن جدا نخواهند شد.